

Tóth Szabolcs

OLTÁREGYLETEK HÁROMSZÉKEN

Az erdélyi egyházak a két világháború között elfogadták az egyesületeket mint sajátos, az egyház munkáját segítő szervezeteket. Az egyesületet olyan társulásnak vagy társulatnak ismerték el, amely meghatározott cél érdekében önként és tartósan egymáshoz csatlakozott személyek jogilag szervezett összessége. Ezen túlmenően a katolikus egyházjog szerint a hívők egyesületei az egyháztagokat megillető jog alapján jöttek létre, a tökéletesebb élet, a nyilvános istentisztelet vagy a keresztyén tanítás előmozdítására. A vallásos egyesületek különböztek a hivatalos egyházi intézményektől. Ez a különbözőség a tagok szabadságát jelenti, amely szerint szabad elhatározásukból léphettek be, illetve ki az egyesületből. Ugyanakkor a vallásos jellegű egyesületek céljaik megvalósítása érdekében közel álltak az egyházi hatóságokhoz, de különböztek az egyház hierarchikus szerveitől, ezért nem tévesztendő össze az egyesülethez való tartozás a hierarchikus egységekbe való tartozással, amilyenek például az egyházmegyék.

Más természetű kérdés az egyházi egyesületek világi joghoz való viszonya. Az egyház jogrendjében működő egyesületek az egyházban sem rendelkeztek szükségszerűen jogi személyiséggel. A világi jog pedig tudomást vett róluk vagy sem, ám sok olyan tevékenységre, amelyet az egyesület kifejtett, az állam hatóságainak engedélyére volt szükség. Ebben az esetben pedig szükséges volt a világi törvénykezésnek is elismernie a vallásos egyesületet. Általában mindenik vallásos egyesület alárendeltségi viszonyban volt az egyházi hatósággal. Ez a felügyelet a hit és erkölcs épségére, valamint az egyházi fegyelem megtartására vonatkozott. A vallásos egyesületnek rendelkeznie kellett szabályzattal, amely meghatározta nevét, célját, székhelyét, vezetését, a benne való részvétel feltételeit és működési elveit. Ugyancsak a szabályzat rendelkezett az egyesület megszűnésének körülményeiről, figyelembe véve a fennmaradó javak adományozásának általános érvényű szabályozását.

A katolikus kánonjog szerint egyháziak a kánonilag szervezett egyesületek. Ilyenek voltak az erdélyi

egyházmegyékben a Szent Ferenc III. rendje, az Oltáregyesület, a Szentségimádási Társulat, a Jézus Szentséges Szíve Társulat, a Szívőgárda, a Rózsafüzér Társulat, a Mária Kongregáció, a Szent Antal Társulat, a Szent Kereszt Hadsereg. Ezek mellett léteztek nem egyházi, de azért katolikus egyesületek is, amelyek azonban nem voltak kánonjogilag szervezve. Céljuk közművelődési, karitatív, humanisztikus vagy gazdasági érdekek előmozdítása volt. Ezek közé tartozott a Katolikus Népszövetség, a Katolikus Nőszövetség, a Szociális Misszió Társulat, a legényegyletek, a Leányklub, a dalegyletek, valamint énekkarok. Alapításuk és működésük vagy legalább jóváhagyásuk az egyházi hatóságtól függött. Az Oltáregyesületeknek, a Jézus Szent Szíve Társulatoknak, a Rózsafüzér Társulatoknak, valamint a többi egyesületnek az alapításához szükséges volt a formális alapítólevél. A többi működéséhez elégséges volt a püspöki jóváhagyás. Katolikus egyesületekbe csak katolikusok voltak felvehetők, akik az egyház törvényei ellen nem vétettek, és aszerint élnek. Az összes katolikus egyesület a megyéspüspök főhatósága és felügyelete alatt állt. Minden szabályosan alapított egyesület köteles volt évenként beszámolni vagyonekezeléséről és az egyesületi adományok helyzetéről, mégpedig a püspöki főhatóságnak, és nem a helyi plébánosnak és egyházközségnek.¹ A Katolikus egyház az egyesületeket részben mint az ún. népmisszió részét kezelte. „Az egyesületek szervezése vagy életre keltése szükséges a misszió gyümölcsjeinek állandósítására és a plébánia javára ...” – írta a Lajos Balázs és Gálffy Sándor által szerkesztett *Misszióskönyv*.²

Említést kell tennünk azonban az állami törvénykezéstről is, amellyel, akarva-akaratlanul, a vallásos egyesületeknek sok esetben számolniuk kellett. A két világháború közti Romániában az egyesületek működését szabályozó első törvény 1924. február 6-án jelent meg, 21-es számmal. Április 19-én ezt követte a törvény előírásait gyakorlatba ültető szabályzat. 1938-ban az 559-es számot viselő törvényerejű rendelet pedig felhatalmazta a Minisztériumi

¹ Körlevél Máthé István katolikus kánonok, a Központi oltáregyesület igazgatója és az egyházmegyei katolikus egyesületek központi vezetőjétől

a katolikus plébániákhoz, Gyulafehérvár, 1927. január 20.

² LAJOS Balázs – GÁLFFY Sándor 1935, 87.

Tanácsot, hogy betiltsa vagy feloszlassa azon egyesületeket, amelyek az erkölcs, közrend és állambiztonság ellen vétettek. A törvény a következőképpen határozta meg az egyesület fogalmát: „társulás, amely által több személy állandóan egyesíti anyagi hozzájárulását, ismeretét és tevékenységét egy olyan cél megvalósítására, amely nem anyagi haszonszerzésre irányul.”³ Az 1924-es törvény a jogi személyiségekről szól, megszüntetve ezzel azt a gyakorlatot, amely szerint az egyesületek működéséhez egy jól megalkotott alapszabály és a belügyminisztérium látta-mozgása szükséges. Az egyesület törvényessége felett határozó bíróság döntését az illetékes minisztérium véleményétől tette függővé, ezzel részben korlátozva az egyesületalakítás szabadságát. A törvénykezés szabályozta egyrészt azon egyesületek helyzetét, amelyek a törvények megalkotásakor már léteztek, másrészt azokat, amelyek ennek alapján jöttek létre. Alapító okirataik szerint folytathatták működésüket a törvény kihirdetésekor létező magánjogi személyiségek. A nem haszon- és vagyonszerzési céllal létrehozott egyesületek jogi személyiségét az érdekeltek kérésére az adott kerületi törvényszékek adták meg. A megalkulás csakis hiteles okiratok alapján történhetett, az államnak pedig állandó felügyeleti és ellenőrzési joga volt az egyesületek felett. A felügyelet célja az volt, hogy a jogi személy céljának, az alapszabálynak vagy az alapítási okiratnak megfelelően működjön és kezelje vagyonát, valamint hogy ne működjön az erkölcsök, a közrend és az állam biztonsága ellen. A felügyeletet az állam a miniszterek, az ügyészség vagy azok küldöttjei által gyakorolta.

Az erdélyi egyházi életben fontos helyet foglaltak el a hagyományos vallásos egyesületek, amelyek a trianoni határok meghúzása után is lényegében érintetlenül működtek, és ezzel a helyi és egyben egyetemes magyar vallásos hagyományok megőrzését szolgálták. Ezen egyesületek közül jelen tanulmányban az oltáregyesületekkel foglalkozom. Az első oltáregyletet Trautwein János (1819–1893) piarista szerzetes hozta létre, és Kanter János (1819–1893) budai várplébános terjesztette el országos viszonylatban. Röviden fogalmazva, az oltáregylet célja az oltáriszentség kultusza és a szegény templomok egyházi ruhákkal és szerekkel való ellátása volt. A Központi Oltáregyesület irányítását átvéve Kanter országos jelleget kívánt adni annak, egyrészt az Oltáriszentség kultuszának növelésével és mélyítésével, másrészt az egész ország szegény vagy elhanyagolt templomainak egyházi szerekkel való ellátása érdekében, ami az Oltáriszentségben való élő hitnek természetes és szükséges légköre. Felfogása szerint a szentmise

ruhái, az oltár kegytárgyai értékes anyagból kellett készülnenek (a miseruhák finom selyemből varródtak, a templomi fehérneműk jó minőségű vászonból, csipkékkel; a kelyhek kupája és paténája, a beteglátogató szerek szelencéi, a ciboriumok, monstranciák pedig aranyos ezüsből készültek). Kanter más téren is úttörőnek számít az Oltáregyletek múltja szempontjából – rendszeresítette a hívőkkel való kapcsolatot, prédikációiban pedig az igazi krisztusi szeretetről beszélt, és elítélte a hívek komolytalan viselkedését, mint amilyen az utcai körmenetek szokása volt. Ezeket ő áhítat és vallásosság nélküli népies látványosságoknak tartotta. Az általa 1915-ben szerkesztett és az oltáregyesületeknek szánt *Útmutató* előírta, hogy a helyi oltáregyletek a központ számára bizonyos díj befizetésére kötelesek, annak érdekében, hogy a szegénysorsú templomokat segíeyezni lehessen. Ez nehezen volt alkalmazható, mert a gazdagabb plébániák nem minden esetben akartak pénzt áldozni arra, hogy abból a szegényebb templomok számára készítsenek tartozékokat. Ugyanakkor Kanter azt is leszögezte, hogy, amennyiben lehetséges, az oltáregyesületek ne készpénzért vásároljanak egyházi ruhákat, hanem az oltáregyesületekben tagsággal rendelkező hölgyek varrják azokat. Ez lehetővé tette, hogy az egyleti hölgyek délutánonként összegyűljenek, és testületi szellemre tegyenek szert, sőt a munkaórákon tartott vallásos jellegű előadások révén vallási képzésben is részesüljenek. A világháború pusztításai után az oltáregyleti mozgalom tovább élt, és missziója ekkor vált igazán értékessé a templomok és hívek számára. Ez igaz volt az erdélyi viszonyokra is, hisz az egyesületeknek fel kellett vállalni azt a szerepet is, amely révén a híveket összefogták, és a kisebbségi létben az összetartozás, összefogás érzését serkentették bennük.

Háromszéken az első oltáregylet *Kézdivásárhelyen* jött létre, 1876-ban. Az egylet megalakítására azt követően került sor, hogy az országban akkor már sok helyen alakultak hasonló egyletek, és ez példaértékű volt a háromszékiek számára. Az alapításban fontos szerepe volt br. Szentkereszty Stephanienak, akinek egyebek mellett érdeme volt a ma is létező Kézdivásárhelyi Rudolf Kórház és az Erzsébet Árvaház létrehozása is. Mellette ott találjuk az alapítók között Erzsébet királynőt, Klotild főhercegnőt, br. Apor Gábor főispánt, több egyházi méltóságot és 30 háromszéki települést is.⁴ Az egylet elsősorban a katolikusok lakta „belső Székelyföldön” kívánt működni. Vezetése állandó kapcsolattartást jelölt meg a hasonló egyletek igazgatóságával, saját igazgatója révén, akit a püspöki hivatal nevezett ki. Az egyletet az igazgató mellett egy elnökből, két alelnökből, egy

³ Lege pentru persoane juridice (asociații și fundații) nr. 21 din 6 februarie 1924, *Monitorul Oficial* nr. 27 din 6 februarie 1924.

⁴ LÁSZLÓ József 1892, 4–5.

főjegyzőből, két aljegyzőből, egy pénztárnokból és a 40 tagból álló bizottság vezette, akiket a közgyűlés választott ki. Célját ekképp fogalmazta meg: „Jézus Krisztusnak az oltári szentségben való megismerése, szeretete és imádása, kiengesztelésül azon bántalmakért, melyekkel az Úr Jézust ezen méltóságos szentségben illetik, és szegény templomoknak az istentisztelet méltó megtartásához szükséges kellékekkel való ellátása.” Tagsága rendes, működő, jötevő és részvényes tagokból tevődött össze. Helyi korlátozás e tekintetben nem létezett, vagyis tag lehetett minden katolikus, „kit az Úr Jézus szeretete s az Istenben való élő hite erre indított”.

A tagok összefogására minden hónap első vasárnapján délelőtt 10 órakor külön oltáregyleti istentiszteleteket tartottak, amelyre mindenkit elvártak.

Az egylet a templomok számára nyújtandó tárgyakat főleg gyűjtéssel szerezte be. Elfogadtak vásznat, csipkét, cérnát, selymet, szalagot, zsinórt, paszományt, szőnyeget, művirágot, templomi fehéreneműt és ruhát, gyertyát, gyertyatartót, lámpát, kelyhet, szentségtartót, szobrot, képet, valamint rámát. Ugyanakkor szívesen látták a szabók, hímzők, ötvösök, aranyozók, festők, szobrászok, esztergályosok, asztalosok, könyvkötők följánlotta ingyen munkát is.

Saját készítésű termékeit elsősorban a plébánia-templomok számára ajánlotta fel, ezek elsőbbséget élveztek a kápolnákkal szemben. Azok a helységek, amelyek tagsággal rendelkeztek, szintén előnyt élveztek másokkal szemben. A kiosztásra szánt tárgyakat minden évben közszemlére állították ki, azokat kérés alapján lehetett igényelni. A kérés mellé csatolt leltári jegyzék szerint ellenőrizték le a jogosultságot, megpróbálva kiszűrni azokat a templomokat, ahol esetleg nem volt akkora igény az új tárgyakra.

A vezetőség mellett fontos szerep jutott az egyesület tárnokának, aki a készítendő munkákról és azok kézhezvételéről kimutatást vezetett, és kezelte az adományozott tárgyakat. Jelentős szerepük volt az „egyletterjesztőknek” is, akik az új tagok toborzásával és a tagsági díjak, illetve adományok beszedésével voltak megbízva.⁵ Az egyesület 1880–1892 között 28 háromszéki és 33 más, főleg csíkszéki település templomának felszereléséhez járult hozzá, összesen 5521 forintnyi összegben.⁶

Az Oltáregylet az első világháborút követően is folytatta tevékenységét. Az ekkorra már szakosztályokra bomlott egylet tevékenységeként 1919 húsvét hétfőjén Balogh Gabriella, Bándy Katinka és Elekes Magda műsoros estélyt szerveztek a helyi „főgimnázium”

tornacsarnokában, jótékony céllal. Az eseményen részlet hangzott el Erkel Ferenc *Bánk bán* című operájából, a női kórus előadásában, Ördögh Gyula kántor vezényletével. A zágoni Baka Antalné számolt be pénzügyi, anyagi jellegű dolgokról, Bándy Böske és Dobál Lajos vitát rendeztek, Balogh Gabriella szavalt, Kádár Ibolyka zongorázott.⁷ A szociális szakosztály 1919. június 9-én újabb jótékony célú ünnepélyt szervezett, a fogoly katonák javára, a főgimnázium tornatermében.⁸ Az Oltáregylet keretén belül 1919 márciusában egy új szakosztály alakult, „Szent Antal jótékonyági szakosztály” néven. Ennek célja: „az elaggott, munkaképtelen, nyomorral küzdő családok segélyezése; a munkabíró, de dologkerülő egyének munkára szoktatása; a munkabíró munkanélkülieknek munkához segítése”. Működését július 1-jén kezdte meg, ekkor két hét leforgása alatt a tagok bejárták a város minden utcáját, és fölkeresték a segélyezésre szoruló családokat, hogy meggyőződjenek, melyik család milyen támogatást igényel. 10-én beszámoltak az ún. „környezettanulmányok” eredményeiről és költségvetést készítettek. Annak értelmében havonta 900–1000 korona összeg került szétosztásra a családok között. „A társadalom ezen osztályával mit sem törődő embereknek halvány sejtelmük sincs arról, hogy ebben a gazdag, élénk kereskedelmi és ipari városban, ahol olyan eleven, pezsgő élet folyik, mennyi nyomor és orvoslásra váró baj van” – írják az egyesület szószólói. Ezért kéri a város „tehetősebb közönségének” támogatását: „elsősorban azokhoz fordulunk, akiket nem tépázott meg a háború vihara, és akiktől nem követelt áldozatokat a háború”. Addig a szakosztály egyetlen jövedelemforrása a templomi Szent Antal-persely adományok voltak, abból igyekeztek szegények segélyezését biztosítani, felekezetre való tekintet nélkül (a város lakói többségükben reformátusok voltak). Az adományok szétosztását úgy ellenőrizték, hogy havonta meglátogatták a segélyezett családokat, és felmérték helyzetüket.

A következő években az egyesület egyre kevésbé hallatta hangját. A Főgimnáziumi Mária Kongregációval és a Mikes Önképzőkörrel 1921. június 5-én közös műsoros estélyt tartottak gr. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök tiszteletére és a szegény tanulók javára. Előadták a *Kérvény* c. tréfás jelenet és a *Ráchel siralma* c. melodramát. Az előadók többnyire diákok voltak.⁹ Ez az utolsó esemény, amely az eddig fellelhető források tanúsága szerint az egyesület nevéhez köthető.

⁵ *Az Oltáriszentség imádása és a szegény templomok gyámolítására alakult Kézdivásárhelyi Oltáregylet alapszabályai*, Brassó, 1876, 1–15.

⁶ LÁSZLÓ József 1892, 6–13.

⁷ *Székely Újság*. A Háromszékmegyei Függetlenségi és 48-as Párt hivatalos lapja (Kézdivásárhely), 1919. április 24., 1.

⁸ *Székely Újság*, 1919. június 8., 1.

⁹ *Székely Újság*, 1921. május 29., 1.

Kézdiszék számos más katolikus gyülekezetében is működött oltáregyesület.

Bereck község már 1876-ban tagjává vált a Kézdivásárhelyi Oltáregyletnek, 250 forintnyi alapító tőkével. 1877-ben a helyi templomot meglátogatta az egyesület alapítója is, br. Szentkereszty Stephanie.¹⁰ 1915-ben az egyesület már nem mutatott életjelt. Ezért az akkori plébános 1915. április elején gyűlésre hívta a híveket, az újralakítás céljából. „Egyházmegyénkben igen sok plébánián van meg, sok helyen örvendtes eredménnyel működik” – írta, és ennek okán szeretné megalakítani azt Bereckben is. Miután elmagyarázza az egylet célját, a gyűlésen megalakították az egyesületet, a Gyulafehérvári Központi Oltáregylet helyi társulataként. A helyi plébános irányítása mellett elnöknőjévé választották özv. Finta Jánosnét, jegyzővé Papp Ilona óvónőt, pénztárnokká Finta Viktória tanítónőt, ruhatárnokká Khell Bogdánét és Kónya Mihálynét. A tagok évi tagdíját 24 fillérben szabták meg. Tevékenysége a következőkből állt: havonta a hónap első vasárnapján az Oltáriszentség imádása (nyáron reggel 7-től este 7-ig, télen reggel 8-tól este 6-ig), hónaponként szent gyónás és szent áldozás. Az így megalakult Oltáregylet alapszabályait és a választott vezetőséget a püspök 1915. május 10-én jóváhagyta. 1923. szeptember 18-án 266 hívő bérmált a berecki templomban. Ez alkalommal a plébánián az Oltáregylet, a Legény- és a Leánykör tisztelgett. Az 1929. december 25-én tartott *Jézus születése* című pásztorjátékot a tanítók rendezték meg. A gyermekek számára a gyűjtést a plébános vezetése mellett Oltáregylet szervezte. 1930. december 25-én az Oltáregylet és a Rózsafüzér Társulat gyűjtéséből az iskolás gyerekek szegényei 27-en kaptak ruhát és lábbelit, valamint angyalfiát. 1932 júliusában az Oltáregylet és a Rózsafüzér Társaság közösen egy képes lobogót készíttetett.¹¹

Kézdiszentkereszten az első Oltáregyletrel kapcsolatos említés az 1872–1896 közötti időszakból való, amikor Kovács Elek plébános irányította a község lelki életét. Idejében tatarozták a templomot kívülről és belülről, és a belső díszítéshez hozzájárult régi ismerőse és segítője, br. Szentkereszty Stephanie is egy Mária-oltárkép megfestésével.¹² Kézdiszentkeresztre 1901-ben került új lelkész, Bagoly Mihály

személyében. Már 1902-től beindította a helyi egyesületek működését. Megalakították a Katolikus Ifjúsági Egyesületet, és ugyanabban az évben az Oltáregyesületet, a Kézdivásárhelyi szervezet fiókjaként, a „szentséges Édes Jézus imáadására.”¹³ Az egyesület folyamatosan működött, és a 30-as években már 8 más egyesülettel együtt tevékenykedett a község híveinek lelki életét felvirágoztatni. Minden buzgalom ellenére, nem mindenkit lehetett bevonni az egyleti életbe. Gáspár Béla plébános, aki 1929 őszétől került Kézdiszentkeresztre, ekképp panaszkodott erről: „vannak többen a hitközségben, akikre nézve a különféle hitbuzgalmi társulatok semminemű hatással nem voltak, részint, mert a társulatokba be sem állottak, részint pedig egyházzellenes, hamis tanácsra hallgatva, kommunista, kereszténytelen eszmékkel telítkeztek, és az örök élettel nem törődve csupán csak az anyagiakkal törődtek”.¹⁴

1921-ben *Kézdiszentléleken* 84 férfi és 364 női taggal működött az Oltáregyesület. A Jézus Szíve Társulattal és a Rózsafüzér Társulattal közösen végezték az ima és lelki kötelezettségeket, részt vettek a havonkénti szentségimádáson is. A gyakori gyónók szintén a tagok közül kerültek ki.¹⁵

1927-ben még működött az itteni Oltáregylet.¹⁶ Egy 1934-ben küldött levélben a Központi Oltáregyesület értesítette a Kézdiszentléleki Oltáregyesület vezetőségét, hogy hosszú idő óta 1934-ben újból meg tudták tartani az országos évi közgyűlést. Ezt Nagyenyedre tervezték, az ottani egyesület 30 éves jubileumi ünnepsége okán. Kérték, hogy küldjön választ az ottani egyesület adatairól is.¹⁷ 1937-ben és a következő évben a helyi Oltáregyesület és a Rózsafüzér Társulat egyesülve működött.¹⁸

Nyujtódon 1927-ben alakították meg a helyi Oltáregylet, 91 taggal. Programba vették a havi gyónást és szentáldozást, az egyházi ruhák és oltárabrosz gondozását, kicserélését, kijavítását és a hívek épülésére a szentségimádási óráknak a hónap első vasárnapján való elvégzését. Az egylet főleg télen volt aktív. A tagok csak 10 lej tagsági díjat kellett fizessenek, de ez is nehézségeket okozott. Ezért a Rózsafüzér Társulat pénztárából küldték be a központnak a szükséges díjat azok helyett, akik a 10 lejt nem

¹⁰ LÁSZLÓ József 1892, 4.

¹¹ Berecki plébánia irattára, *Historia Domus*, 109, 171, 205, 214.

¹² Kézdiszentkereszti plébánia irattára, *A Kézidipolyán (jelenleg Kézdiszentkereszti) anya- és Bélafalva filiális hitközségekből alakult plébánia vázlatos története 1648-tól*, 11.

¹³ Uo., 13.

¹⁴ Uo., 35.

¹⁵ Kézdiszentléleki plébánia irattára, Plébániai iratok 1921.

Jelentés a községben 1921-ben működő egyesületekről a Főesperességi hivatalnak.

¹⁶ Uo., Plébániai iratok, 1927. *Kimutatás a Kézdiszentléleken 1927-ben működő egyesületekről*, 1927. március 15.

¹⁷ Uo., Plébániai iratok, 1934. *Levél a Központi Oltáregyesülettől a Kézdiszentléleki Oltáregyesület vezetőségéhez*. 100-1934. sz.

¹⁸ Uo., Plébániai iratok, 1937–1938. *Jelentés a községben 1937-ben és 1938-ban működő egyesületekről a Főesperességi hivatalnak.*

fizették be. Ellenben a tagok pénzt adtak össze, és selyemmel bélelték ki az egyházi kellékeket (tabernaculumot), majd kis függönyt helyeztek rá. Az egyelet 1930. november 9-re nagy ünnepélyt rendezett. Azon a központi társulat nevében Adorján Károly esztelneki esperes plébános tett látogatást. Jakabos Sándorné elnöki megnyitója után szavalatok, a katolikus iskola és a Leányegylet dalárdájának énekei hangzottak el. Az esperes vázolta az akkori idők lelki életének hanyatlását, melynek ellenszereként az Oltáregyletet jelölte meg. Az ünnepséget a pápai himnusz eléneklésével zárták.¹⁹

A *Sepsiszentgyörgyi Oltáregylet*, akárcsak a kézdivásárhelyi, régi múltra tekint vissza. A háborút követő években vezetői Székely Károly igazgató és dr. Fogolyán Kristófné elnöknő voltak, tevékenységüket többnyire szociális jellegű munka alkotta. Az egyelet meghívására 1922-ben dr. Szilágyi Mihály Dózsa nagyváradai premontrei szerzetes tanár a városba látogatott lelki gyakorlatok tartására. Előadásorozatot virágvasárnapján kezdte meg a római katolikus templomban, és összesen 8 előadást tartott, ugyanannyi különböző témában. Ezek felekezeti célt szolgáltak, és nemcsak a katolikusoknak, hanem a más felekezetűeknek is szóltak. Egyik beszédében a „hit szükséges voltára mutatott rá”, amivel kapcsolatosan azt tapasztalta, hogy a világháború nyomán megromlott az emberiség keresztény hite, és ez főleg anyagi okokra volt visszavezethető. Másik két előadásában „a hit alapjául szolgáló azon függőségi viszonyt tárgyalta, mely az emberi lények és teremtőjük között fennáll” – számolt be az eseményről a helyi sajtó. Ezt követően „a bűn eredetét és mibenlétét tárta hallgatói elé, kiindulva abból, hogy minden bűn hazugságon alapszik, mert a bűn elkövetője saját magát áztatja.” Kihangsúlyozta ugyanakkor, hogy a gyónás a legkiválóbb eszköz „a bűnhődés előkészítésére és a lélek megkönnyebbülésére. ...Olyan életet kell élni, mely alatt egészséges értelemmel ébresztünk bűnbánatot magunkban, mert csak ez bír valódi értékkel, ez nyitja meg igazán a túlvilági élethez az utat.” Következő előadásában „az emberi nem gyöngeségére világított rá” Péter apostollal példázódva, aki megtagadta tanítóját, Krisztust. Elpanaszolta, hogy „a mai magyar társadalom a kereszt jelképe alatt nem folytat bátor és öntudatos küzdelmet. Tisztességes, jellemes és bátor férfiakat kell nevelni, kik a kereszt jele alatt

minden küzdelmet fel tudnak venni” – hirdette. Utolsó előadásában „a krisztusi tökélyből kiindulva, az oltári szentség jelentőségét méltatta”.²⁰

1921. szeptember 15-től kezdődően, a nagy költő halálának 600. éves évfordulóján világszerte Dante-ünnepélyeket, -estélyeket rendeztek, a rendezvénysorozatba bekapcsolódott a Sepsiszentgyörgyi Oltáregylet is. A következő év május 9–10-én délután 5 órakor az ifjúság, este 8 órakor pedig folytatólagos két előadásban a nagyközönség számára bemutatót terveztek a városháza dísztermében. A bemutatót vászonra való vetítés követte volna, melynek segítségével megjelenítsék a költő nagy gondolatait. Az előadásra Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó után kerülhetett volna sor,²¹ ám elmaradt, mert a városi mozigépnek hiányzott a hűtőkészüléke.²²

1923 folyamán a nyár kivételével az egyesület minden hónapban előadásokkal, szavalatokkal és zeneszámokkal fűszerezett gyűlést tartott. 1924-re sikerült megnyerni az oltáregyleti tevékenység támogatására dr. Fogolyán Kristófné, dr. Benedek Jánosné és Miske Sándorné úrhölgyeket. A helyi plébános tőlük remélte a helyi egyelet életének fellendítését az elkövetkezőkben.²³

1926-ban az Oltáregylet szervezte meg a Sepsiszentgyörgyi Római Katolikus templom harangszentelő ünnepélyét, miután maga is hozzájárult a harangköltések egy részének az előteremtéséhez.²⁴ A március 28-án való felszentelés kapcsán írta a sajtó: „ezen jelentős alkalomra Székely Károly plébános megírta a sepsiszentgyörgyi egyház 150 éves történetét. Az érdekes és tanulságos 60-70 oldalra terjedő füzetet árusítani fogják, s az abból befolyó jövedelem a harangok beszerzési és az orgona helyrehozatalának költségeire fordítatik. A híveknek és érdeklődőknek, kiket az egyház – évek óta bált s effélet nem rendezvén – minden költsékezéstől megkímélt, a füzetek megvételével szíves figyelmébe ajánljuk...”²⁵ Az ünnepi program alatt fellépett a Sepsiszentgyörgyi Magyar Dalárda, megtartották a harangszentelési szertartást dr. Péter Antal brassói apátplébános főesperes segítségével, megkoszorúzták a harangokat. Dr. Fejér Gerő gyulafehérvári székesegyházi kanonok alkalmi beszédet tartott, Székely Károly esperes beszélt az új harangok beszerzéséről, a római katolikus leányénekkar előadta az *Ave verum*-ot Beethoventól, a Szociális Misszió Leányénekkara bemutatta a *Tantum ergo* című éneket.²⁶

¹⁹ Nyujtói plébánia irattára, *Historia Domus*, 294–296, 376.

²⁰ *Székely Nép* (Sepsiszentgyörgy), 1922. április 16., 1–2.

²¹ *Székely Nép*, 1922. május 7., 1–2.

²² *Székely Nép*, 1922. május 11., 3.

²³ Sepsiszentgyörgyi plébánia irattára, *Jegyzőkönyv a Sepsiszentgyörgyi Római Katolikus Egyházközség Egyháztanácsának 1924.*

április 27-én tartott gyűléséről.

²⁴ Uo., *Jegyzőkönyv a Sepsiszentgyörgyi Római Katolikus Egyházközség Egyháztanácsának 1926. július 27-én tartott gyűléséről.*

²⁵ *Székely Nép*, 1926. március 21.

²⁶ *Székely Nép*, 1926. március 25., 2–3, 1926. április 1., 3.

1927. január 15-én jótékony célú bált tartott a Sepsiszentgyörgyi Római Katolikus egyházközség. „Ritkaságszámba menő megmozdulása ez az egyházközségnek, mely úgy látszik, azt az elvet vallja: Omne rarum – carum, minden, ami ritka, kedves” – írta kissé gúnyosan a helyi lap. Az esten közreműködött Görög Joakim kanonok szenátor, dr. Willer képviselő, Mihalache Ștefan dohánygyári igazgató felesége, Szini Lajos hírlapíró, Fogolyán Editke és Eugenia Rimbetiu úrilányok, római táncjelenetekkel, a helyi Római Katolikus Leányklub, dr. Szemlér Ferenc, a Brassói Főgimnázium igazgatója és a brassói magyar dalárda elnöke. A kitűzött jótékony cél az egyházközség és a megye egyetlen katolikus leányiskolájának fejlesztése, bővítése volt. Az eseményen a zárda fejlesztésére egy adakozó hölgy is szánt nagyobb összeget, azzal a feltétellel, hogy maga az egyházközség is járuljon hozzá a közös célhoz. Ezért az egyház a következő felhívást tette közzé: „A sepsiszentgyörgyi római katolikus egyházközség a Ferencrendi Nővérek vezetése alatt álló leányiskolájának fejlesztése céljára 1927. év január 15-én műsoros katolikus estélyt rendez. Mi – az egyik legszékelyebb vármegye szívében és székhelyén élő katolikusok, akiket annak idején a vallási forradalom elsepert, de akik a halálos álomból új életre keltünk, és virágzó egyházközséggé fejlődtünk ... összetett kézzel, a jövőbe néző lelkünknek üres sopánkodásával nem nézhetünk anélkül, hogy ne halljuk lelkiismeretünk vádló szavát, ha a mi letargiánk miatt, a most még virágzó egyházközség harangjai ismét elnémulnak... Iskolánk fejlesztése az adott viszonyok között ránk nézve tehát életkérdés, a vármegyei katolikuság szempontjából pedig eminens érdek, hogy az itteni szerényke örállomás el ne essék.” A rendezvényért az Oltáregylet felelt, élén annak elnökével, dr. Fogolyán Kristófnéval.²⁷

1927. május 1-jén gr. Majláth Gusztáv Károly erdélyi római katolikus püspök 30 éves püspöki évfordulóját ünnepelte a sepsiszentgyörgyi római katolikus egyházközség. A templomi mise után a tulajdonképpeni ünnepség a Székely Nemzeti Múzeumban zajlott le. Az ünnepély megszervezéséért ez esetben is az Oltáregyesület felelt. Ez alkalomra feldíszítette a múzeum dísztermét, elhelyezve ott a püspök arcképét is.²⁸

1928-ban Sepsiszentgyörgyre került dr. Szalay Mátyás plébános, aki pártfogásába vette az összes katolikus egyesületet, lévén maga is nagy műkedvelő.

A helyi lap 1930-ban így írt az új plébánosról: „Dr. Szalay Mátyás működése új életet hozott városunk, katolikus társadalmunk életébe. Ez a rendkívüli képességekkel megáldott pap élő példa hivatásának tökéletes teljesítésére, és óriási nyeresége nemcsak a katolikus egyháznak, hanem egész kisebbségi életünk társadalmának.”²⁹

A Sepsiszentgyörgyi Római Katolikus egyház 1928 októberében tartja Krisztus Király ünnepét. Ez alkalommal délután az Oltáregyesület, a Katolikus Népszövetség, a Szentkereszt Hadserege Egylet és a Katolikus Leányklub is megtartotta együttes gyűlését. Az éjféli körmenetben az egyesületek és az egyháztanács testületileg vettek részt.³⁰ A Sepsiszentgyörgyi Oltáregylet 1928. december 2-án tartotta tisztújító gyűlését, a püspöki rendeletek szerint.³¹ A gyűlésen Szalay plébános rámutatott arra, hogy „mennyire az Egyház szíve szerinti társulat az Oltáregyesület, és mily fontos az, hogy annak élén megerősödött, teljes tisztikar álljon”.³² A régi elnök, Fogolyán Kristófné előterjesztette lemondását, amelyet a közgyűlés tudomásul vett. Elfogadták a Fogolyán Anna által benyújtott pénztári jelentést is. Erre a közgyűlés egy jelölőbizottságot nevezett ki, amelynek javaslatára az új tisztikar élére újból Fogolyán Kristófné került mint elnök, alelnökök lettek dr. Daragus Andrásné, Miske Sándorné, Schmidt Richárdné. Ezenkívül választottak ruhatárosokat, főkönyvtárost és könyvtárosokat, szegényügyosztály-vezetőt, kultúrszakosztály-vezetőt és beteglátogatókat.

Az Oltáregylet 1929. április 28-án tartott havi gyűlésén a Székely Nemzeti Múzeumban májusban tartandó kézimunka-kiállítás megszervezésére vonatkozó javaslatot ismertették, és elkezdtek az előkészületeket a szervezésre.³³ A kiállítás megszervezésekor már ismeretes a sepsiszentgyörgyi római katolikus egyházközség terve, mely szerint egy katolikus kultúrotthon építését kezdeményezték. A kultúrotthonra azért is nagy szükség volt, mert a vallásos egyesületek nem volt, ahol tartsák összejöveteleiket. Az egyháztanács ezért elhatározta, hogy részvényeket bocsátanak ki, 500 lej névértékben. A kultúrház javára átadták az 1927-ben megszervezett katolikus bál megmaradt jövedelmét is.³⁴ A rendezvényre végül június 1–3-án kerül sor. Ahhoz az épület két helyiségére (a természetrajz-teremre és a díszteremre – ma a *Gyermekélet* kiállítás terme és Bartók Terem), valamint a múzeum udvarára volt szükség. Ez utóbbit az uzsonnát és a kávékat szolgálták fel. Elsején a kalotaszegi, torockói

²⁷ *Székely Nép*, 1927. január 1., 2.

²⁸ *Székely Nép*, 1927. május 5., 2.

²⁹ *Székely Nép*, 1930. január 16., 2.

³⁰ *Székely Nép*, 1928. október 25., 3.

³¹ *Székely Nép*, 1928. november 29., 3.

³² *Székely Nép*, 1928. december 6., 2–3.

³³ *Székely Nép*, 1929. április 25., 3.

³⁴ Sepsiszentgyörgyi plébánia irattára, *Jegyzőkönyv a Sepsiszentgyörgyi Római Katolikus Egyházközség Egyháztanácsának 1929. március 17-én tartott gyűléséről*.

és háromszéki népművészeti, valamint egyéb „antik és modern” iparművészeti anyag környezetében előadásra is sor került: Szalay Mátvás az erdélyi konzervativizmus szükségességéről beszélt, dr. Török Andor az erdélyi népművészet tudatos szervezéséről, irányításáról, Zakariás Erzsébet brassói tanárnő az erdélyi magyar asszonyok életéről, Szemlér Ferenc pedig „a női” kézről elmélkedett. Másodikán Szalay egy esztétikai előadást tartott a művészi szépről, majd Szemlér Ferenc szavalt.³⁵ A júniusi kiállítás azért is figyelemreméltó, mert ezáltal a katolikus nők hozzájárultak az ún. szöttesmozgalom elterjedéséhez, melynek célja a hagyományos szöttesek készítésének és használatának felélesztése volt.³⁶

Az egyesület ez év szeptember 25-én tartotta évnitő gyűlését, amelynek tárgya a következő volt: az évi munkaterv megbeszélése, rövid műsor és dr. Daragus András ismertetője a női választójog kérdéseiről. A megjelentek tudomására hozta, hogy a nők választójogát is szabályozó közigazgatási törvény szerint a társadalmi, közművelődési és jótékony egyesületek vezetősége (elnök, alelnökök, tisztviselők, választmányi tagok) szintén választójoggal bírnak.³⁷

1929-ben Krisztus Király ünnepén újból megtartották a katolikus egyesületek közös ünnepét, ami közös szentáldozással zárult,³⁸ majd karácsonykor a Sepsiszentgyörgyi Oltáregylet, a Szentkereszt Hadsereg és a Református Nőszövetség újabb közös megmozdulást szervezett. Karácsony előestéjén 25 szegény karácsonyi segélyezését biztosította a sepsiszentgyörgyi katolikus zárdában, ahol ruhaneműt, pénzt és élelmiszert osztottak. Délután a három egyesület rendezett karácsonyi ünnepséget a kórház 100 betege részére. Azon énekelt a katolikus egyházi énekkar, beszélt Szalay Mátvás pap, utána az egyesületek szeretetadományokat juttattak a rászorultaknak. Ezután a börtönbe látogattak, ahol teát, kalácsot, téstát, kolbászt, kenyeret, dohányt osztottak szét a rabok között.³⁹

A Sepsiszentgyörgyi Oltáregylet 1930-cal kezdődően nagyobb gyakorisággal folytatta szervezett segélyakcióit. Ezeket minden esetben előadásokkal kötötte egybe. 1930. január 12-én műsoros teadélután szervezett a Székely Mikó Kollégium tornatermében. Ezen előadták a *Diéta* és a *Miskából pesti fiú lett* c. vígjátékokat.⁴⁰ A következő teadélutánra 1930. április 6-án került sor. Azon Fehér Manó brassói orvos tartott előadást, és előadták a *Vegyen el valakit* c.

egyfelvonásos vígjátékot, amelyet dr. Szalay Mátvás helyi plébános írt.⁴¹ A következő kulturális est 1930. október 11-én volt, a Kollégium tornatermében. Ezen az előadók dr. Jakabffy Elemér képviselő és dr. Szalay Mátvás helyi plébános voltak. Előbbi előadása *A külsőségek hatása és a pozitív hit* címet viselte, egy „mélységes filozófiai tartalmú előadás, melyben a külsőségek érzelmi és a tartalom értelmi hatását vette taglalás alá, és hozta a vallásos hittel kapcsolatba”. Szalay *Közönségünk irodalmi igénye* címmel tartott előadást, és „kimutatta, hogy a közönség minden rétegének megvan az irodalmi igénye, s ennek kielégítése nemes feladata erdélyi íróinknak. Minthogy azonban az igény csak a romantikus munkákban található kielégülést, erre a térre kell lépniök íróinknak is” – vonta le a következtetést a plébános.⁴²

A következő műsoros estére 1930. november 2-án került sor. Ezen előadott Rass Károly, a gyulafehérvári Majláth Gimnázium irodalomtanára, *Balassa Bálint és az udvarló költészet* címen. Ez a sepsiszentgyörgyi közönség előtt kevésbé volt ismert téma, és nagy közönséget vonzott az előadásra.⁴³ 1930. február 23-án a Szent Kereszt Hadsereggel közösen szervezték meg a teadélután, a Székely Mikó Kollégium tornacsarnokában. Azon Ujlaky János zabolai pap saját verseit szavalta el, előadták *Az orr* c. egyfelvonásos színdarabot. Érdeklődés volt a teadélutánra, hogy az azt hirdető plakátot Keöpeczi Sebestyén József ismert heraldikus készítette el ingyen a rendezőségnek.⁴⁴

Az április 6-án tartott teadélután is nagy sikernek örvendett. Azon a közönség meghallgathatta Fehér Manó felolvasását és Szalay egyfelvonásos darabját, a *Vegyen el valaki* címűt. „Most is az a kellemes kellemetlenség érte a rendezőséget, hogy a vendégeknek egy része semmiképpen nem fért a nagyterembe, és kénytelen volt az élvezetes délutánról lemondani, míg odabent jóízű műsor folyt.”⁴⁵ „Ezeket a havonként ismétlődő kedves teadélutánokat nagyon megszerette a közönség, mert frissen váltakozó műsor-számai felüdítik, s a párolgó tea mellett mindenki otthonosan érzi magát” – írta a helyi lap tudósítója.⁴⁶ 1930-ban a karácsonyi segélyakciókat a Sepsiszentgyörgyi Református Nőszövetséggel közösen szervezték meg: a kórház betegeit karácsonyfával, süteményekkel, édességgel látták el. Ugyanezt tették a börtön lakóival is. „A keresztény szeretetnek ilyen szép munkálkodását látva, melegen gondolunk

³⁵ Székely Nemzeti Múzeum Irattára, 1928/186. és 1929/165. sz.

³⁶ SZÖCS GAZDA Enikő 2002, 205.

³⁷ Székely Nép, 1929. szeptember 29., 3.

³⁸ Székely Nép, 1929. október 27., 2.

³⁹ Székely Nép, 1930. október 16., 2.

⁴⁰ Székely Nép, 1930. január 9., 3.

⁴¹ Székely Nép, 1930. április 3., 2.

⁴² Székely Nép, 1930. január 16., 2.

⁴³ Székely Nép, 1930. november 6., 2.

⁴⁴ Székely Nép, 1930. március 9., 2–3.

⁴⁵ Székely Nép, 1930. április 13., 3.

⁴⁶ Székely Nép, 1930. március 9., 2–3.

Krisztus evangéliumára: boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek. A mai borzasztó időkben alig is van remény, melyre a nyomorgó társadalomnak akkora szüksége volna, mint krisztusi irgalmasságra” – hangoztatták az egylettagok.⁴⁷

Az oltáregyesület 1931. február 22-én szervezett teadélutánjával nyitotta meg az 1931-es évet. Előadásra került dr. Szalay Mátyásnak *A csillagjások* c. bohózata.⁴⁸ A következő teadélután időpontja 1931. április 13-án volt. Ezen Vajsza Gyula zenekara zenélt, és előadták Gábor Antalnak *A kofu* c. humoreszkjét, bemutattak egy „exotikus” magyar táncot és Lőrinc Miklósnak *A boldogság* c. humoreszkjét.⁴⁹

Az Oltáregyesületet 1931 májusában nagy veszteség érte. Elvesztette elnöknőjét, dr. Fogolyán Kristófnét. A helyi lap ekképp méltatta az elhunyt elnöknő érdemeit: „rátermettségét és eszmegazdagságát minden társadalmi megmozdulásban gyümölcsöztette, de leginkább az egyesületi életben kamatoztatta a jövő javára. Kezdeményező lélek volt, aki helyes felismerésekkel tudott célokat kitűzni, és csodálatos körültekintéssel rendezni mindent a cél elérésére. Éppen ezért nem volt városunkban olyan kulturális, egyesületi vagy karitatív akció, amelyből az ő neve hiányzott volna, vagy amelynek terveinél őt nélkülözni lehetett volna...” Az Oltáregyesületnek volt a legtöbb oka megsiradni dr. Fogolyán Kristófnét, aki a szónak legszorosabb értelmében előljáró volt az Oltáregyesületben, mert kezdeményezője volt annak vallásos terveiben, munkájában és életében egyaránt. Az ő érdeme volt az úgynevezett „kultúrdélutánok” kezdeményezése is a katolikus egyesületek felvirágoztatására.⁵⁰ Fogolyánné halálakor az Oltáregylet kezdeményezésére akció indult, hogy a katolikus templomot emléktárgyakkal ajándékozzák meg.⁵¹

A Sepsiszentgyörgyi Oltáregylet 1933-ban is folytatta műsoros összejöveteleit. 1933. április 18-án teadélután szervezett a Székely Mikó Kollégium tornacsarnokában, ahol Ujlaky János zabolai plébános tartott előadást „a társadalomról”.⁵² Az Oltáregylet 1936 júliusában templomi kegytárgyából kiállítást rendezett, a Szentkereszt Hadsereggel és a Katolikus Népszövetséggel közösen, a Kolcza-kertben.⁵³

Baróton 1934. július 15-én, a római katolikus püspök érkezése alkalmából terveztek az egyesületek díszkapuállítást, a község bejáratánál. Köztük volt

az Oltáregylet is. A látogatás azonban elmaradt.⁵⁴ A Baróti Oltáregylet tevékenysége a következő területekre terjedt ki: betegek és öregek meglátogatása és az utolsó nagy útra való felkészítése, az oltárok ízletes díszítése, a templomi felszerelések utánpótlása, körmenetek tartása, gyakori áldozások. 1928-ban az oltáregyleti munka lankadni kezdett. Ezért annak újraalakítása mellett döntöttek. Az 1928. április 8-ra összehívott gyűlésen kimondták, hogy az egylet 3 szakosztállyal (hitbuzgalmi, templomdíszítő és társadalmi) fog működni. Ezeket alelnökök irányítják. A tagok könnyebb nyilvántartása céljából a települést 12 részre osztották fel, minden részben kineveztek egy csoportvezetőt, aki nyilvántartotta, hogy az ő részéből ki melyik szakosztálynak akar tagja lenni. Arra kellett törekedni, hogy a tagok legalább 2 szakosztályt válasszanak. Így gyűjtöttek össze 215 tagot. Az újjászervezett oltáregyletet aztán 282/1928. szám alatt bejelentették a püspöki hivatalnak. Az egylet a megalakulás után csak szakosztályi gyűléseket tartott, havonta. A közgyűlés évente kétszer ült össze.⁵⁴

Az első világháború után a katolikus egyházvezetés maga szorgalmazta minden katolikusok lakta településen az oltáregyletek megalakítását. Az 1928. július 29-én Kolozsváron megtartott országos oltáregyleti kongresszus foglalkozott az egylet ügyével, és a következőket határozta el: „ahol még nincs Oltáregylet, ott azt minél előbb megszervezendő, az imádsági óráknak a pontos beosztása és megtartása a tagok szent kötelessége, az egyes vidéki szervezetek a helyi körülményeknek megfelelően állapítják meg a tagsági díjakat, és annak pontos befizetéséről gondoskodnak, mindenik Oltáregylet beállítja a munkadélutánokat, ahol a tagok egyházi ruhákat készítenek, a központ útmutatása szerint”.⁵⁶

1929-ben a 785. számot viselő körlevelében a püspök felhívta a helyi plébánosok figyelmét arra is, hogy tartsák be a 1046/1928. számú körlevél utasításait, melyben az Oltáregyesületek felállítását kéri: „az Oltáregyesületek buzgó és céltudatos működésének beállítása az egyházmegye minden plébániáján olyan fontos lelkipásztori érdekünk, hogy minden nehézséget le kell győznünk célunk érdekében”. E célból a következőket rendeli el: „a helyi oltáregyesületet minden plébánián haladéktalanul meg kell alakítani. Ennek határideje 1929. május 15.” E határidő után

⁴⁷ *Székely Nép*, 1931. január 18., 3.

⁴⁸ *Székely Nép*, 1931. február 22., 3.

⁴⁹ *Székely Nép*, 1931. április 5., 5.

⁵⁰ *Székely Nép*, 1931. május 3., 2–3.

⁵¹ *Székely Nép*, 1931. július 5., 3.

⁵² *Székely Nép*, 1933. április 9., 3.

⁵³ *Székely Nép*, 1936. július 5., 3.

⁵⁴ Baróti plébánia irattára, *Jegyzőkönyv a Baróti Római Katolikus Egyháztanács és Iskolaszéknek 1934. június hó 10. tartott gyűléséről*.

⁵⁵ Uo., *Historia Domus* 1923–1927, 103–105.

⁵⁶ Kézdiszentléleki plébánia irattára, *Plébániai iratok 1928. Körlevél a Kolozsvári Oltáregyesülettől a vidéki szervezetek irányába, 1928 augusztusa*.

a kerületi központok igazgatói pontos jelentést kellett, hogy küldjenek a központi igazgatónak a körzetükbe tartozó plébániákról, ahol az egyesület nem alakult meg. A jelentéseket a püspökhöz a központi igazgató terjesztette fel.⁵⁷

Említett püspöki intézkedésnek tudható be további háromszéki oltáregyletek megalakulása az 1930-as évek elején. 1932 októberében *Sepsikőröspatak* katolikus közösségében is megalakult az Oltáregylet. Tagjainak száma ekkor 90 volt, akik havi 5 lej tagdíjat fizettek. Havonta tartottak választmányi gyűléseket, negyedévenként pedig közgyűlést. Minden szerdán délután 2–5 óra között templomi és egyházi ruhák készítésével és javításával foglalkoztak. Vezető igazgatója a helybéli plébános, felügyelője Gidófalvi Timothea volt. Minden hónap első vasárnapján délelőtt 11 órától délután 6 óráig, farsang három utolsó napján reggel 8–16 óra között, nagypénteken és nagyszombaton a szentsírnál végeztek az egylettagok szentségimádást. Az egylet 1933-ban is hűségesen folytatta munkáját. A szerdai munkán kívül minden vasárnap feldíszítették az oltárt. A szakadt és gyenge ruhákat kijavították, és újakat is készítettek (oltárabrosz, miseing, karing, szószékerítő). Az év első hónapjában vallásos estélyt rendeztek a helyi zárdaiskola épületében, mely anyagi és erkölcsi sikert is eredményezett. „A szép előadások keretében egy félórás beszéd is volt a hit szükségességéről, amely kérdés sajnos már falun is korszerű, pláne a teljesen anyagias protestáns vidéken” – jegyzi meg a helyi plébános. Ekkor a taglétszámuk 60 személy volt. Az Oltáregylet 1934-ben megszűnt működni, mert egyes tagok hiúságból vagy egyéb okok miatt kiléptek. Akik maradtak, azok közt a kilépettek keltettek széthúzást, és a plébános úgy döntött, hogy beszünteti az egyleti munkát. Csupán

az első vasárnapi szentségimádást tartották meg, amely alatt rendszeres hitoktatás is folyt. A plébános ennek jótékony hatásában reménykedett.⁵⁸

Árkoson is 1932-ben alakították meg az Oltáregyletet, az itteni gyülekezet Sepsikőröspatak leányegyházaként 280 katolikus hívőt számlált. A falu 19. században épült kicsi kápolnájában miséztek, minden hónap harmadik vasárnapján. Az újonnan alakított 50 tagú egyesület a kápolna berendezését és ápolását tekintette hivatásának. 1933-ban az itteni oltáregyleti tagok is nekiláttak a templomi ruhák készítésének. A tagok száma ekkorra 56-ra emelkedett. Az árkosi oltáregylet tagjai 1936-ban hozzájárultak a kápolnájuk díszítéséhez: egy antipendiumot, ministránsruhákat és -ingeket és egy díszes karinget készítettek.⁵⁹

Összegzőképpen: az első világháború után a magyar kisebbség egyre nagyobb figyelmet kezdett fordítani azokra a társadalmi alakulatokra, amelyek révén hangját tudta hallatni a szellemi, társadalmi és gazdasági szükségletei kapcsán. A vallásos egyesületek olyan közösségi formák voltak, amelyek a kisebbségi helyzetbe került magyarság számára felértékelődtek. Az összetartozás tudatának erősítése mellett a helyi sajátosságok és hagyományok őrzését és továbbadását szolgálták, és lényegében olyan erős bázist jelentettek, amelyre alapozva a többséggel szemben kisebbségbe került egyének meg tudták őrizni emberi méltóságukat, ébren tartva öntudatukat is. A háromszéki oltáregysületek történetét eddig nem kutatták. A most ismertetett adatokon túl számos fel nem tárt forrás vonatkozik a vallásos egyesületek ezen ágának múltjára, és ezek ugyancsak feldolgozásra várnak.

Tóth Szabolcs – Kovászna Megye Tanácsa, Sepsiszentgyörgy, 1918 December 1. u. 15F/17, RO-520080; szabolcs77ro@yahoo.com

Levéltári források

Baróti plébánia irattára
Berecki plébánia irattára
Kézdiszentkereszti plébánia irattára
Sepsikőröspataki plébánia irattára
Sepsiszentgyörgyi plébánia irattára
Székely Nemzeti Múzeum Irattára

⁵⁷ Uo., *Püspöki körlevél*, 785/1929. sz. Kelt 1929. február 16-án.

⁵⁸ Sepsikőröspataki plébánia irattára, *Historia Domus 1889–2004*, 44, 51, 56.

⁵⁹ Uo., 47, 54, 68.

Irodalom

LAJOS Balázs – GÁLFFY Sándor

1935 *Misszióskönyv 1. Vezérkönyv és rituálé*, Nagyvárad.

LÁSZLÓ József

1892 *Harmadik tudósítvány a legfölségesebb oltári szentség imádsására és a szegény templomok segélyezésére az úrnak 1876. évében Árpádházi Szent Erzsébet napján Erzsébet felséges királynékné névünnepén Zágoni Bárá Szentkereszty Stephanie kezdeményezése folytán alakult Kézdivásárhelyi Oltáregyletről 1880–1892* (Összeállította László József lemhényi plébános), Kézdivásárhely.

SZŐCS GAZDA Enikő

2002 *A székelyföldi szöttesmozgalom és a Székely Nemzeti Múzeum, Acta (Siculica) 2000/2 (Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum százhuszonöt éves jubileumára, 2)*, 2002, 203–214.

Asociații de altar în județul Trei-Scaune

(Rezumat)

În viața bisericii transilvănene asociațiile religioase au ocupat un loc foarte important, care după tratatul de la Trianon au funcționat de fapt în mod nestingherit, servind și contribuind la păstrarea tradițiilor religioase maghiare locale și în același timp la păstrarea coeziunii interioare a comunităților maghiare. Asociațiile religioase se distanțau de instituțiile oficiale ale bisericii, această diferență constând în libertatea membrilor de a adera și de a se retrage din asociații după bunul lor plac. Au fost însă strâns legate de autoritățile bisericesti, care trebuiau să le recunoască funcționarea. Dreptul civil recunoștea ori nu asociațiile cu caracter religios, în multe cazuri autoritățile solicitând autorizații pentru unele tipuri de activități. În toate cazurile aceste asociații trebuiau să aibă regulament propriu, care le definea denumirea, scopul, sediul, conducerea și sistemul lor de funcționare. Printre aceste asociații se număra și asociația de altar, ca un tip de asociație aparte. În județul Trei-Scaune asociații de acest tip s-au înființat în aproape fiecare comună unde existau credincioși romano-catolici. Prima asociație de altar era cea din orașul Târgu Secuiesc, înființată în anul 1876. Ca arie de acoperire asociația și-a propus în partea de nord-est, romano-catolică a Ținutului Secuiesc. Asociații de altar au existat în localitățile Sfântu Gheorghe, Sânzieni, Poian, Valea Crișului, Arcuș, Lunga, Brețcu, Baraolt și în alte localități din județ. Scopul principal al acestor asociații era propagarea cultului euharistic, înzestrarea bisericilor sărace cu haine bisericesti și obiecte de cult și impunerea religiozității în rândul oamenilor de rând.

Altar guilds in Háromszék (Trei-Scaune) county

(Abstract)

Religious associations had a very important statute in the life of the Transylvanian church. These organizations continued to function unhindered after the Trianon Treaty and they succeeded in the protection of local traditions and in preserving the solidarity of the local communities within the Hungarian minority. The religious associations can not be compared with the official structure of the Roman Catholic Church. This difference consists in the freedom of the members to enter and to resign from the associations. They depended however on the authorities of the church, who had the right to acknowledge their existence. The civic right might have or might have not recognized these associations but in every case they had to have their own statute, which defined their name, their objectives, their seat, their leading board and their function. The altar guild was a typical organisation in the structure of the Roman Catholic Church. In Háromszék (after 1918: Trei-Scaune) County these kinds of associations existed in almost every community, where Roman Catholics dwelled. The first altar guild was established in Kézdivásárhely (Târgu Secuiesc), in 1876. It performed activity in the North-Eastern Székelyföld, with Roman Catholic population. Such guilds functioned in the following localities: Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe), Kézdiszentlélek (Sânzieni), Kézdiszentkereszt (Poian), Sepsikőrüspatak (Valea Crișului), Árkos (Arcuș), Nyujtód (Lunga), Bereck (Brețcu), Barót (Baraolt), but also in other communities of the county. The major objective of the altar guild was to propagate the cult of the Eucharist, to provide the poorer churches with necessary cultic objects and accessories and to spread piety among the communities.